

З ІСТОРИЇ АРХЕОЛОГІЇ

Наталія БУЛИК

ФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОЛОГІЇ В ГАЛИЧИНІ У ХІХ СТОЛІТТІ: ІСИДОР ШАРАНЕВИЧ (1829–1901)

Передумови розвитку української археології у Львові

ХІХ століття увійшло в українську історіографію як період “національного відродження”. Для українців, які були поділені між двома імперіями, дедалі актуальнішим стає питання національної самоідентичності. Галицькі землі, що входили до складу імперії Габсбургів, опинилися в значно кращих умовах, ніж українці Наддніпрянщини. Центром національного відродження став Львів, навколо якого зосереджувалася інтелектуальна еліта українців.

З початку ХІХ ст. спостерігається загострення інтересу до власного минулого, пошуків коріння свого народу, походження слов'ян, вивчення історії княжої доби. Такі тенденції спостерігаються в усіх гуманітарних дослідженнях; не стала винятком і археологія, яка в цей час робить перші кроки до виокремлення в самостійну наукову дисципліну.

У львівській археології проходило формування двох наукових кіл – українського та польського, що було закономірним для Львова ХІХ ст. Археологія поступово стає одним із засобів, за допомогою якого відбувався процес самореалізації українців. Схожі тенденції спостерігаються й в інших народів, які не мали власної держави. Старожитності виступали символом вираження своєї національної ідентичності [Sklenář, 1983, s. 78].

Процес формування української археології в Галичині та місце постаті Ісидора Шараневича (рис. 1) і є предметом нашого дослідження. З огляду на те, що в розвитку археології на західноукраїнських землях Львів відігравав вирішальну роль, поняття галицька і львівська археологія для ХІХ ст. в якійсь мірі тотожні. Адже Львів був безперечним науковим центром і практично всі наукові дослідження в регіоні проводилися львівськими дослідниками або з їх ініціативи.

В формуванні української археології габсбурзького Львова можна умовно виділити два етапи. Перший з яких припадає на період, який окреслюємо як доба романтизму в галицькій археології – це 1818–1870 роки. З початку ХІХ ст. в душі романтичних традицій розпочалося національне відродження. Біля джерел української археології стояли колекціонери старожитностей та греко-католицьке духовенство, які важливу роль приділяли археологічним знахідкам як живим свідкам минулого власного народу. Наприклад, галицькі роди Садовських і

Рис. 1. Ісидор Шараневич (1829–1901) (за: Ваврикь, 1929)

Fig. 1. Isidor Sharanevych (1829–1901) (by Ваврикь, 1929)

Грабовських зібрани чималі збірки, які з кінця XVIII ст. переходили по спадковості і згодом були передані у суспільне користування [ДАЛО ф. 1185, оп. 1, спр. 520].

Старожитності пов'язували із проживанням на цих теренах слов'ян. В XIX ст. до питань слов'янської історії була прикута увага численної когорти дослідників. Це було явище не лише українське – представники різних слов'янських народів зверталися до вивчення ранньої історії слов'ян, спираючись на письмові джерела та усну народну творчість [Зашкільняк, 2007, с. 43; Лех, 2006, с. 28].

На початку 1830-х років у Львові виникає гурток “Руська трійця”, організаторами якого були М. Шашкевич, І. Вагилевич та Я. Головацький. Два останні мають значні заслуги перед археологією.

Іван Вагилевич проводив подорожі з метою виявлення курганів, городищ тощо [Русалка Дністрова..., 1989, с. 191–192]. Після закінчення навчання у 1847 р. І. Вагилевич провів дослідження кургану біля Олеська. Не залишив поза увагою І. Вагилевич, як і більшість тогочасних дослідників, літописні міста. У 1839 р. він опублікував невелику розвідку “Місто Галич” [Дем'ян, 1993, с. 46]. Зроблені автором спроби визначити територію Галича, а також решток архітектурних пам'яток старовинного міста, поклали початок археологічного вивчення міста. Ще одна пам'ятка, дослідження на якій проводив І. Вагилевич – це наскельна фортеця в Уричі. Їй присвячена окрема стаття [Wagilewicz, 1843].

Звертався у своїх дослідженнях І. Вагилевич і до окремих археологічних знахідок, зокрема, він згадує медаль, знайдену в с. Саджаві поблизу Богородчан, яку датував кінцем XII ст. [Вагилевич, 1928, с. 945]. Загалом діяльність І. Вагилевича в археології тісно переплітається із загальними тенденціями у розвитку історичної науки в Галичині у XIX ст. Залучення найрізноманітніших джерел для пошуків коріння власного народу характеризують його як типового представника епохи романтизму.

Другий етап охоплює 1870-ті – 1914 роки – період, в якому розвиток археології відбувається у руслі позитивізму. Археологічна наука Львова того часу пов'язана з виникненням та діяльністю наукових товариств, формуванням музеїв. На цей період припадають значні зміни в науці, а саме – спостерігається перехід від аматорських досліджень до фахових.

Українська археологія Львова цього часу представлена діяльністю

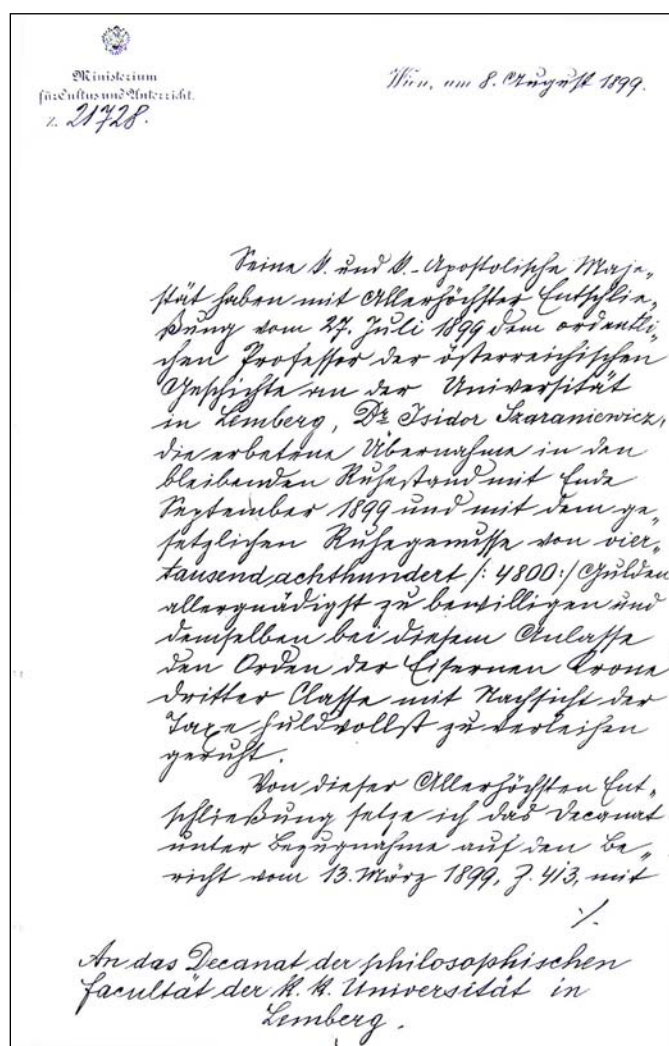

Рис. 2. Документ, який засвідчив вихід на пенсію І. Шараневича з посади професора Львівського університету (ДАЛО ф.26, оп. 5, спр.2091, арк. 16–17)

Fig. 2. Document that witness retiring of Isidor Sharanevich from position of professor of L'viv University (DALO ф.26, оп. 5, спр.2091, арк. 16–17)

М. Грушевського, В. Гребеняка, А. Петрушевича. Особливу увагу варто звернути на постать Ісидора Шараневича, якого не випадково Я. Пастернак називав “піонером української археології”. Археологічну діяльність вченого, яка була плідною та результативною, доцільно розглянути детальніше. Однак це не применшує внесок у науку інших його сучасників.

Основні штрихи біографії

Життєвий шлях Ісидора Шараневича знайшов достатньо повне відображення у науковій літературі. Перші роботи, присвячені відомому історику та археологу, з’явилися ще за його життя [Finkel, Starzynski, 1894, s. 129–130, 236]. Серед сучасних дослідників варто відзначити публікації М. Бандрівського [1998, с.95–97], Н. Білас [2002, с. 152–156], С. Борчука [1998, с. 26–34], С. Гелея [2001, с. 320–331], Р. Лаврецького [2007, s. 131–138].

Коротко нагадаємо основні віхи його життя. Народився майбутній вчений у сім’ї священика 16 лютого 1829 р. у с. Церковна Рогатинського повіту на Станіславщині, а через кілька місяців сім’я переїхала у с. Козарі, де він був хрещений. Закінчив гімназію в м. Бережанах на Тернопільщині. І. Шараневич пройшов традиційний для української інтелігенції Галичини ХІХ ст. шлях у науку. Після закінчення навчання у гімназії в 1847 р. став студентом богословського факультету Віденського університету, через рік перевівся до Львова, де продовжив студії у духовній семінарії. Професійну роботу розпочав з викладання у гімназії в Перемишлі, а в 1856 р. переведений в Академічну гімназію у Львові. Працював дійсним професором гімназії до переходу на кафедру австрійської історії у Львівському університеті [В.Ш., 1902, с. 188]. У 1864 р. отримав ступінь доктора філософії. З 1871 р. доцент Львівського університету. У 1873 р. І. Шараневич став ординарним професором і в цьому званні читав лекції до середини вересня 1899 р. [Аристов, 1929, с. 3]. При відході з університету професор отримав нагороду від Австрійського імператора – Орден залізної корони ІІІ ступеня. В цьому ж році йому виповнилося 70 років і він отримав пенсію (рис. 2). За І. Шараневичем залишалося право читати окремі лекції з історії Австрії чи Галичини в міру нагромадження нових джерел, зокрема, з праісторії [ДАЛО ф.26, оп. 5, спр.2091, арк. 16–17].

І. Шараневич був двічі одружений, залишив п’ятеро дітей. Проживав у Львові на вул. Бляхарській 13 (зараз Федорова). Один з перших дослідників біографії І. Шараневича описує його як людину “низького росту, громісткої тілобудови, неповоротку” [Ваврик, 1929, с. 36].

Помер І. Шараневич 4 грудня 1901 р. Вічний спочинок знайшов на Личаківському кладовищі у Львові (рис. 3).

Перші археологічні дослідження

Початки роботи в галузі археології припадають на час, коли наука лише починає формуватися. Ще з 1860-х років, коли археологію трактували як “наукове “чудацтво”, без якого повністю може обійтися історична наука”, І. Шараневич надавав перевагу артефактам перед писемними джерелами [Аристов, 1929, с. 4]. Ранні історичні роботи вченого написані із залученням археологічних матеріалів. Це, перш за все, “Стародавній Галич” (1860) та “Стародавній Львів” (1861), які були першими ластівками серед українських публікацій, опертих на дані археології. Артефакти І. Шараневич сприймав як пряме свідчення споконвічного заселення галицьких земель слов’янськими племенами. Працюючи над

Рис. 3. Могила І. Шараневича на Личаківському кладовищі

Fig. 3. Grave of I. Sharanevych in the Lyczakowski cemetery

проблемою місцезнаходження княжого Львова, дослідник провів пошукові роботи на Чортовій Скелі, Знесінні, в результаті яких прийшов висновку, що первісний Львів знаходився в районі Знесіння.

Чи не вперше з польовою археологією І. Шараневичу довелося зіткнутися влітку 1866 р. Під час будівництва залізничної колії поблизу Замкової гори у Львові було виявлено фрагменти ліпного грубостінного посуду з відбитками шнура у верхній частині виробу та кілька крем'яних відщепів. Тоді українські дослідники І. Шараневич та А. Петрушевич провели рятівні дослідження на пам'ятці.

І. Шараневич цілеспрямовано почав займатися практичною археологією лише з 1870-х років. Першою роботою у цьому напрямі вважають його виступ на З'їзді педагогів у Коломиї (1870) [Ваврик, 1929, с. 77]. Дослідник намагався донести до широкого загалу інформацію про археологічні дослідження і їх значення у пізнанні минулого рідного краю. У доповіді на засіданні львівської філії товариства І. Шараневич зробив акцент на те, які саме пам'ятки старовини є важливими для вивчення минулого, а саме "... земляні насипи, кургани, городища і їх урочища. Кургани більші і менші, вищі і нижчі охоплюють Русь і Польщу далеко і широко, особливо українські степи так, що опис або образ степу без кургану чи курганів був би неповним і не достатньо характеристичним..." [Szaraniewicz, 1870, s. 4]. Під час роботи з'їзду була організована краєзнавча виставка, на якій представлено археологічні знахідки, що дало можливість на прикладах показати присутнім речі, які з наукової точки зору вартували уваги. Доповідь І. Шараневича була опублікована українською та польською мовами.

Відтоді і до кінця життя у науковій діяльності І. Шараневича простежується особливе зацікавлення археологією.

З кінця 1850-х років І. Шараневич працював над історією Галичини, залучаючи до своїх досліджень всі групи джерел. Крім того, дослідник вміло поєднував археологічні дослідженнями та історико-краєзнавчі напрацювання. Це відкрило йому можливість до габілітації у 1871 р. у Львівському університеті, де він представив працю "Kritoche Blicke in die Geschichte der Karpathenvölker in Alterthume und im Mittelalter" [Ławrecki, 2007, s. 134].

У Львівському університеті (1871–1899)

У 1869 р. створено кафедру австрійської історії, яку з 1871 р. очолював І. Шараневич. Це був перший українець на чолі історичної кафедри у Львівському університеті. Зауважимо, що за час завідування кафедрою вчений не опублікував жодної праці з історії Австрії – вся його наукова спадщина торкалася проблем Галицько-Волинської держави.

Це був час, коли археологія у стінах університету робила перші несмілі кроки з ініціативи викладачів історії Ксаверія Ліске та Людвіка Цвіклінського. Долучився до цього і професор Шараневич.

Початки роботи на кафедрі і зацікавлення польовою археологією І. Шараневича припадають на один час. Йому належать конкретні заходи, спрямовані на розвиток археологічних студій в університеті. І. Шараневич виступав за широке залучення археологічних даних у навчальний процес викладання історії. Він вважав, що "на джерелах стоїть правда історична, а із джерел представляє вона нам життя з його добрими та поганими сторонами" [Szaraniewicz, 1869, s. 5]. Однією з найбільших заслуг вченого перед університетською археологією було поповнення музейної збірки археологічними матеріалами з

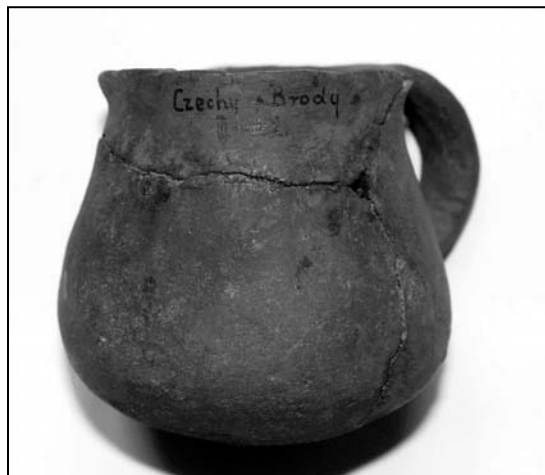

Рис. 4. Горщик з розкопок І. Шараневича у Чехах. Археологічний музей Львівського університету
Fig. 4. Pot from I. Sharanevich's excavations in Chekhy. Archaeological Museum of L'viv University

власних розкопок. Зокрема, завдяки І. Шараневичу власністю університету стала колекція (понад 1,5 тис.) артефактів з розкопок у Чехах і Висоцьку, які було передано з метою заснування “*крайового кабінету передісторичних речей*” [Kronika Uniwersytetu... 1899, s. 195], відзначимо, що це єдині знахідки, що збереглися в музеї університету з кінця XIX ст. (рис. 4) Тісна співпраця І. Шараневича з Комісією зі збереження історичних та мистецьких пам’яток сприяла тому, що у власність університету потрапляли знахідки із інших пам’яток.

Польова діяльність

Серед українських археологів І. Шараневич першим розпочав фахові масштабні розкопки. У пізніші роки йому закидали відсутність методики досліджень та велику кількість неточностей, але якщо пригадати, що на кінець XIX ст. археологія лише формується як самостійна наука, археологічні роботи проводилися більше на інтуїтивному, аніж науковому рівні, то Шараневичу належить незаперечна заслуга у формуванні української археології Львова. Свідченням цього, зрештою, є і самі результати польових досліджень, на яких ми зупинимось детальніше.

Хронологічно першими і найтривалішими були стаціонарні роботи у Галичі, які велися з перервами з 1882 по 1888 роки. У 1882 р. І. Шараневич звернувся до управи Крайового Відділу Комісії зі збереження історичних та мистецьких пам’яток у Львові із проханням виділити кошти на проведення розкопок у княжому Галичі. Того ж року він отримав дозвіл від Крайового Відділу на фінансування археологічних досліджень Галича в сумі 2 тис. злотих [ЦДІАУЛ ф. 146, оп. 51а, спр. 1030, арк. 3]. Перед початком робіт І. Шараневич зіткнувся із певними перешкодами, а саме – на проведення досліджень у Галичі сейм кошти виділив, однак, їх не можна було отримати без резолюції головного консерватора Галичини. Цю посаду з 1880 р. займав відомий археолог, історик, політик та літератор Войцех Дідушицький (1848–1909), який вважав українського вченого недостатньо компетентним і запропонував залучити археологів з Кракова. На цю пропозицію І. Шараневич не погодився, що вирішило долю фінансування. Спочатку досліднику Галича доручено скласти детальний план робіт, який було представлено без зволікань [Zachariewicz, Szaraniewicz, 1883, s. 36–38]. Цікаво, що В. Дідушицький нібито офіційно не перешкоджав проведенню розкопок, але одночасно створював різноманітні бюрократичні перешкоди, що блокували роботи. Добре прослідкувати ці події дає змогу листування між І. Шараневичем, В. Дідушицьким та Краєвим відділом, яке зберігається у Центральному державному історичному архіві України у Львові. Так, у листі-відповіді до І. Шараневича В. Дідушицький пише, що позитивно ставиться до охоронних робіт у Галичі, однак зміст листа дає підстави вважати зволікання початку робіт з боку Головного консерватора [ЦДІАУЛ ф. 146, оп. 51а, спр. 1030, арк. 119]. Серед основних вимог консерватора можна виділити дві – це в день приїзду І. Шараневича до Галича повідомити про початки робіт консерватора, щоб він міг виїхати на місце робіт і, найголовніше, речі, отримані під час розкопок, мали бути передані охоронцю пам’яток, який зобов’язувався забезпечити їх зберігання “у *крайових музеях*” [ЦДІАУЛ ф. 146, оп. 51а, спр. 1030, арк. 120]. Безумовно, на цю пропозицію І. Шараневич не міг погодитися, оскільки вважав, що матеріали з досліджень літописних міст мають поповнити збірки українських музеїв у Львові. В. Дідушицький запланував на 13 липня 1883 р. з’їзд комісії, до якої, окрім І. Шараневича, мали входити археологи з Кракова з метою погодження всіх суперечних питань, які виникали навколо цих досліджень. Кошти на подорож до Галича всіх учасників цього заходу мав покрити Головний консерватор [ЦДІАУЛ ф. 146, оп. 51а, спр. 1030, арк. 125]. Після з’їзду археологічної комісії Крайовий відділ заклав у кошторис витрат на 1884 р. на “*дослідження в Галичі та Залукві і реставрацію церкви в Галичі*” 4,5 тис. злотих і ці кошти призначені були для І. Шараневича як куратора пам’яток в околицях Галича [ЦДІАУЛ ф. 146, оп. 51а, спр. 1030, арк. 132]. Однак без підпису В. Дідушицького отримати кошти виявилось неможливим, а на умови останнього І. Шараневич не міг погодитися, тому українські дослідники заручилися фінансовою підтримкою Владислава Федоровича, власника сіл Вікно та Чернігівці на Поділлі, та провели результативні дослідження.

З весни 1882 р. розпочалися розкопки за участю настоятеля церкви у с. Залуква Лева Лаврецького та І. Шараневича [Лаврецький, 1882, с. 304; Шараневич, Лаврецький, 1883; 1883а]. І. Шараневич проводив розкопки в ур. Діброва, де дослідив п'ять могил.

У 1884 р. В. Дідушицький наклав заборону на дослідження Галича, прагнучи залучити археологів з Кракова. Тоді Ставропігійський інститут звернувся за допомогою до професора археології київського університету В. Антоновича, який погодився стати науковим консультантом і навіть взяти участь у розкопках. Влітку 1885 р. В. Антонович допоміг дослідникам Ставропігії систематизувати та датувати археологічні знахідки з Галича. З його допомогою було визначено 23 предмети кам'яної доби, булаву та стрілу бронзового віку, а також 17 предметів епохи заліза. В. Антонович оглянув фундаменти восьмикутних будівель у Крилосі, зробив припущення, що це залишки кам'яних веж, які захищали вхід до Галича [И.И., 1885, с. 1; Шараневич, 1886, с. 4].

Загалом у результаті розкопок 1882–1885 рр. виявлено та досліджено фундаменти 7 об'єктів [Szaraniewicz, 1888, s. 3–90]. Дослідники локалізували та відкрили такі пам'ятки: церкву Св. Спаса на горі Карпиця, багатокутну ротонду “Полігон” в ур. Карпів Гай, фундаменти храмів в урочищах Під Бідуном (церква св. Кирила), На Церквиськах, На Цвинтариськах, Прокаліїв Сад, а також в урочищі Воскресенське. Ю. Захарієвич та І. Шараневич ввели пам'ятки до наукового обігу [Zachariewicz, 1882, s. 139–140; 152–153; Szaraniewicz, 1883, s. 3–9]. У Галичі дослідження проводились до 1888 р., однак суттєвих матеріалів вони не принесли [Шараневич, 1888]. У наступні роки над археологією Галича працювали Ю. Захарієвич, О. Чоловський, Й. Пеленський, однак до I світової війни лівова частка археологічних відкриттів належить І. Шараневичу.

Другою пам'яткою, яку досліджував І. Шараневич, був Звенигород. Тут проведено значно менші за обсягом роботи. Археологічні дослідження княжого Звенигорода розпочалися в останній чверті XIX ст. Близько 1885 р. священник Білінкевич нав'язав контакти з львівським археологом і це поклато початок багаторічному дослідженню пам'ятки [Билинкевич, 1929, с. 115]. В ході розкопок І. Шараневич виявив два підплитові поховання. В одному з них була глиняна урна і кам'яний молоток [Janusz, 1918, s. 42]. Під час археологічних розкопок, які розпочалися у 80-х роках XIX ст., було знайдено велику кількість виробів з каменю, кременю й кераміки на території так званої “Другої Сторонки”, в урочищах Горби, Гори, Безгірні, Великі Стіги. Знайдені предмети відносились до кам'яного віку та княжої доби. В дальшій околиці виявлено сліди інших археологічних пам'яток.

Цікавими є спогади місцевого священника І. Білінкевича, опубліковані у 1929 р. Він пише, що близько 1885 р. І. Шараневич з В. Антоновичем відвідали Звенигород. На окраїні Звенигорода проведено розкопки, в ході яких знайдено римські і чеські монети, кілька печаток (які, до речі, згодом використав М. Грушевський для локалізації княжої столиці) та фундаменти будівлі [Билинкевич, 1929, с.116]. Окрім території міста було обстежено його околиці, зокрема, в с. Підгородище археологи оглянули руїни монастиря зруйнованого у 1768 р. Дослідження у Звенигороді наприкінці XIX ст. були лише передісторією у наступному багатолітньому вивченні княжої столиці.

Найяскравішою сторінкою у польовій діяльності українських археологів кінця XIX ст. були розкопки могильника неподалік літописного Пліснеська, у Чехах і Висоцьку. Як уже неодноразово зазначалося в літературі, дослідження на могильнику проводилися паралельно представниками Ставропігійського інституту та Наукового товариства ім. Шевченка [Бандрівський, 1998; Білас, 2002; Ситник, 2005]. Аналіз документів дає підстави стверджувати, що першість відкриття могильника належить І. Шараневичу. Не до кінця з'ясованою є дата початку досліджень. Більшість сучасних дослідників історії археології схиляються до 1895 р. і спираються при цьому на інформацію, почерпнуту з газети “Діло”. Однак, учасник експедиції Я. Сподарик у спогадах з нагоди 100-ліття від дня народження І. Шараневича називає датою відкриття могильника 1894 р. Він детально описує хід земляних робіт на полі Краєвського, на якому готувалася дорога для митрополита Сильвестра Сембратовича, який планував на кінець 1894 р. поїздку селами своєї єпархії. Першою знахідкою, яку називає Я. Сподарик, була урна з

перепаленими людськими кістками і поруч “хрестики із каменю і бронзи”. Було прийнято рішення повідомити про знахідки І. Шараневича, що було зроблено одразу. Професор прибув в Чехи з двома студентами – Б. Яновським та В. Кухарським. Оглянувши речі, І. Шараневич датував могильник VI ст. до н.е. і доручив Я. Сподаріку проводити розкопки [Сподарикъ, 1929, с. 118]. Наступний візит львівського археолога до Чех відбувся у травні 1895 р. разом з проф. М. Грушевським. З цього часу розпочалися польові дослідження під керівництвом обох археологів. Така інформація виглядає правдоподібною, однак перш ніж сприймати її як цілком достовірну, мусимо звернути увагу на те, що спогади написані через 35 років після відкриття пам’ятки, тому, не виключаємо, що їх автор теж міг помилитися з датою початку робіт.

Розкопки, що розпочалися у 1894 р., були наймасштабнішими дослідженнями в XIX ст. у Східній Галичині. Починаючи з них, можемо говорити про археологію як повноцінну науку у львівському археологічному осередку. Після повідомлення Краєвського про знахідки, весною 1895 р. І. Шараневич провів попередні розкопки в с. Чехи і Висоцько, під час яких обстежено поховання і зібрано значну кількість матеріалу [Археологічні знахідки... 1895]. Розкопки проводилися за участю студентів В. Кухарського та Б. Яновського, а також місцевого вчителя Я. Сподарика. В Чехах та Висоцьку І. Шараневич відкрив могильники. При дослідженні могильника він керувався практичними знаннями та інтуїцією археолога-польовика, наприклад, під час розкопок одного з поховань І. Шараневич, виявивши супровідний матеріал, запевнив своїх колег, що “*здѣ есть фигурка, там должен быть человеческий костякъ*”, що підтвердилося наступного дня – Я. Сподарик відкрив трупопокладення з масивним бронзовим браслетом біля грудей та орнаментованою урною біля голови [Сподарикъ, 1929, с. 119]. Ці знахідки дали змогу І. Шараневичу зробити класифікацію пам’яток. Поховання були окреслені, як аналогічні до поховань у Городниці та Раковці, і датовані римським часом [Szaraniewicz, 1900, s. 16]. Рештки скелетів із поховань у с. Чехи було передано на аналіз І. Коперницькому, який встановив антропологічний тип цього населення. Частини остеологічних решток було передано для дослідження в Антропологічне товариство у Відні. Цікаво, що для їх обстеження комісія закупила спеціальні прилади і створила лабораторію [Ваврикъ, 1929, с. 91]. Разом з остеологічними матеріалами І. Шараневич відіслав у Відень опис знахідок із сіл Чехи та Висоцьке, карти могильників та таблиці предметів.

У результаті кількарічної роботи археологи дослідили більше 370 поховань. І. Шараневич зібрав 864 різних предмети (окрім кераміки) [Грушевський, 1899, с. 1]. Внаслідок досліджень було відкрито неглибокі поховання без будь-якого насипу. Характерною ознакою таких поховань є горщики з ритуальною їжею, що встановлювалися біля покійника, але без будь-якої послідовності. Найчастіше зустрічався один горщик біля голови, проте в одному з поховань зафіксовано 7 горщиків біля ніг [Грушевський, 1899, с. 8], а в іншому – 6 посудин біля голови [Szaraniewicz, 1900, s. 16]. Загалом для поховань досліджуваного могильника є характерною велика кількість прикрас. І. Шараневич висловив думку, що лише 10 відсотків від усіх поховань є тілопальними [Szaraniewicz, 1900, s. 28]. Результати досліджень І. Шараневич опублікував у 1900 р.

М. Грушевський на основі щоденників І. Шараневича зазначає, що найцікавішою знахідкою в с. Чехи є палені людські кістки, на яких знаходиться 24 тоненькі бронзові трубочки і коралики скріплені по чотири, що складало симетричну фігуру у вигляді намиста [Грушевський, 1899, с. 11]. Цікаво було б простежити стосунки І. Шараневича та М. Грушевського в часі дослідження цієї пам’ятки. Видається, що на початку робіт вони досить прихильно ставилися один до одного [Сподарикъ, 1929, с. 118].

Розкопки могильника висоцької культури у Чехах і Висоцько на Бродівщині стали останньої великою роботою І. Шараневича. Археологічну діяльність І. Шараневича оцінювали по-різному. Не минула його критика серед сучасників, зокрема всесвітньо відомого антрополога Ф. Вовка [Наулко, Руденко, Франко, 2001]. Однак те, що дослідник допустився помилки у датуванні могильників у Чехах і Висоцьку, пояснюється новою, невідомою раніше групою пам’яток кінця бронзової – початку залізної доби, яку лише після смерті І. Шараневича

чеський слов'янознавець Л. Нідерле виділив у окрему археологічну культуру [Бандрівський, 2004, с. 610].

Більшість дослідників високо оцінювали його археологічну діяльність. Так, відомий український вчений Я. Пастернак про внесок І. Шараневича у практичну археологію писав: *“другий період наукової діяльності Шараневича охопив поле, яке до того часу стояло облогом і на якому судилося йому стати піонером. Була це практична археологія, розкопки в терені, і то саме на західноукраїнській акрополі, на місці давніх княжих теремів та церков старого Галича. Що між тодішніми нашими любителями старовини був він одиноко до цього покликаний і найвідповідніший, виходить ясно з його дотеперішньої теоретично-наукової підготовки. Хоч дуже совісний у своїх описах, не звертав Шараневич, як археолог, уваги на стратиграфію при розкопках і типологію предметів, чим поповняв різні промахи. Але на його оправдання слід пригадати, що на тих річах тоді ще ніхто у нас добре не розумівся. Все ж таки його видатна консерваторська діяльність заслуговує на повне признання. А діяльність його як практичного дослідника та популяризатора рідних пам'яток, а також його праця як пропагатора пошани для них запевнили йому почесне місце піонера між усіма археологами східної Галичини...”* [Пастернак, 1929].

З погляду столітньої історії І. Шараневича по праву можемо вважати першим західноукраїнським археологом. *“І. Шараневич – каменщик, що закладає міцний фундамент, но не будівничий, що вражає художній смак красою побудованої споруди. Исидору Івановичу, як руському археологу прийшлося прокладати просіку в дрімучому лісі недосліджених речових пам'яток. Він як і Петрушевич займалися археологією, для того щоб даними з минулого осмислити сучасне”* – пише про нього Ф. Аристов [Аристов, 1929, с.4–5]. Дві наведені цитати, на нашу думку, найбільш повно змальовують І. Шараневича як археолога, а певні недоліки, на яких наголошують і автори наведених рядків, свідчать, перш за все, про загальний стан археологічної науки в Галичині.

Організація української науки та охорона пам'яток

Окрім викладання в університеті та інтенсивної польової діяльності І. Шараневич проводив культурно-просвітницьку діяльність. Його робота у напрямку організації української науки була пов'язана з діяльністю Ставропігійського інституту, який він очолював впродовж 1885–1901 років. З ініціативи І. Шараневича було створено музей Ставропігійського інституту, який починався з приватної колекції. Вона містилася у будинку дослідника і сягала 80

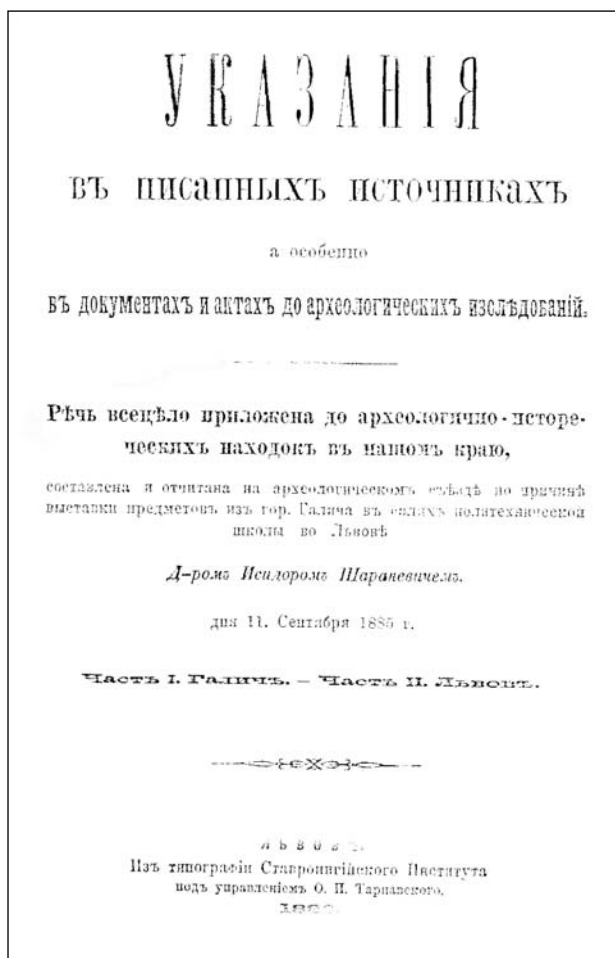

Рис. 5. Титульна сторінка опублікованого виступу І. Шараневича, виголошеного на з'їзді археологів у Львові у вересні 1885 р.

Fig. 5. Title page of the published version of I. Sharanevych's lecture given on archaeologists' convention in Lviv in September, 1885

експонатів. Після археологічних виставок, які відбулися у 1885 та 1888 роках, при інституті виникає постійно діюча експозиція.

І. Шараневич був одним з організаторів українсько-польського археологічного з'їзду у Львові. Він відповідав за роботу української секції. З числа українських науковців доповіді подали О. Огоновський, І. Шараневич, Ю. Целевич. У місцевій тогочасній пресі з'явилися повідомлення про те, що на з'їзд до Львова прибудуть археологи з Києва (В. Антонович і М. Кибальчич), з Харкова (Д. Багалій і М. Яворницький) [З'їзд археологів..., 1885]. На організаційних зборах руської секції зазначено, що *“на Шараневичу, як на голові руської секції, лежить відповідальність прослідкувати чи повноцінно будуть представлені руські реферати на протипагу польським, якщо українська наука має бути слабше представлена ніж польська то нехай з'їзд називається лише польським”* [З'їзд археологів..., 1885]. Робота з'їзду розпочалася 9 вересня 1885 р. у приміщенні Львівської Політехніки. Із українських дослідників давньої історії зі Львова у з'їзді взяли участь Ю. Пелеш, І. Шараневич, Л. Лаврецький, П. Белінський. [Відкриття виставки, 1885; ЦДІАУЛ ф. 192, оп. 1, спр. 30, арк. 13]. З'їзд відкрив голова організаційного комітету В. Дідушицький, який у вступному слові високо оцінив наукові здобутки українських археологів. Промова голови починалася польською мовою, але згодом він перейшов на українську. Цей факт позитивно сприйняла львівська преса. *“Вистава археологічна дала перший раз случайність, що польський магнат відважився прилюдно промовити на руській мові, уважаний все через загал поляків „за мову хлопську””* писала газета *“Діло”* [Відкриття виставки... 1885].

На цей час припадає пік особливої популярності І. Шараневича. Доповідь І. Шараневича, присвячена результатам досліджень у Галичі, була завершальною у роботі з'їзду (рис. 5). Аудиторія сприйняла її з оваціями. Граф В. Дідушицький попросив І. Шараневича виголосити додаткову доповідь про Львів княжих часів. На цьому робота з'їзду завершилася. У резолюції з'їзду відзначено значні здобутки археологічної науки Львова, але для дальшого розвитку археологічних досліджень у Східній Галичині було прийнято рішення просити сейм підтримати фінансування науково-дослідницьких робіт у краї. З метою підготовки кваліфікованих кадрів висловлено пропозиції про відкриття кафедри археології у Львівському університеті. Прийнято постанову про покращення закладів охорони пам'яток історії у Львові та Кракові [З археологічного..., 1885; Ossowski, 1885, s. 428].

Паралельно з роботою з'їзду відбулася археологічна виставка. Старанням організаційного комітету створено альбом з 50 таблиць, у якому знаходилися найефектніші експонати з виставки. Його було надруковано одним з найвідоміших фотографів цього часу П. Тшемеським. Усі тексти виконані на чотирьох мовах. Кожен охочий міг замовити для себе альбом у майстерні Тшемеського, яка знаходилась у Європейському готелі [ЛНБ НАН України ф. 170, спр. 18/п. 1, арк. 3]. Абсолютна більшість експонатів виставки походила зі Східної Галичини.

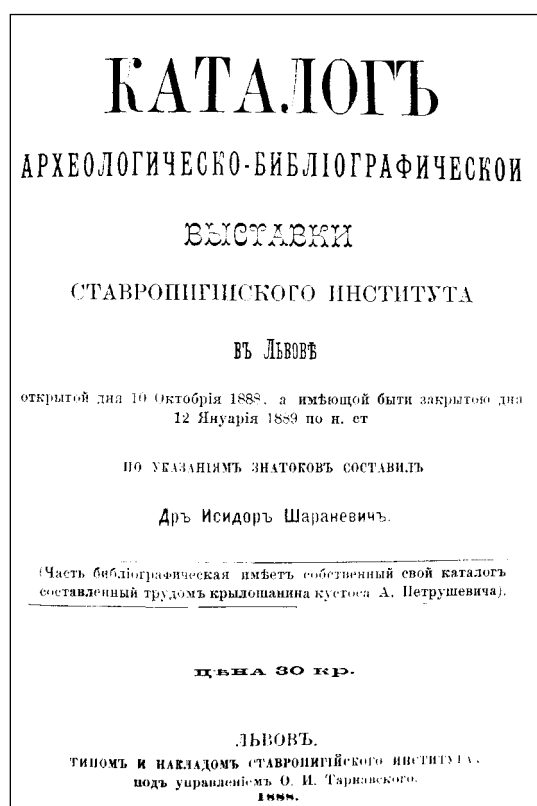

Рис. 6. Титульна сторінка роботи І. Шараневича
Fig. 6. Title page of I. Sharanevych's work

У 1886 р., під час святкування 300-ліття, Ставропігійський інститут прийняв рішення у 1888 р. провести Археологічно-бібліографічну виставку, яку мали приурочити до 100-ліття надання статусу інституту (до 1788 це Ставропігійське братство) [Шараневичь, 1888а, с. 313].

Відповідальність за організацію археологічної виставки покладалась на І. Шараневича. [ЦДІАУЛ ф. 129, оп. 2, спр. 745, арк. 4]. Він звернувся відозвами до громадськості Галичини із закликом збирати стародавні церковні, мистецькі та побутові речі. Він наголошував, що такий *“збір артефактів принесе користь для подальшої наукової інтерпретації пам’яток руської науки та мистецтва не лише у Львові, а й інших куточках нашої вітчизни”* [Шараневичь, 1888а, с. 315].

Виставка проходила у жовтні-грудні 1888 р. у будинку Ставропігії на вул. Руській, 3. Для неї відводилось сім кімнат. Загалом експонати поділили на 6 відділів. Ця виставка переросла у музей Ставропігійського інституту. Виставка мала значний резонанс серед науковців, духовенства і просто львів’ян. Вона підняла серед галицьких українців патріотичні настрої. *“Результати того, що можуть зробити витривалість і праця, якщо вони підкріплені ідеєю та любов’ю до справ Батьківщини, ми можемо побачити на новій виставці ставропігійській”* – так оцінювали сучасники її значення [Pawłowicz, 1888, s. 3]. Про неї писала львівська преса, були видані окремі каталоги (рис. 6), згадувала переважна більшість тогочасних дослідників.

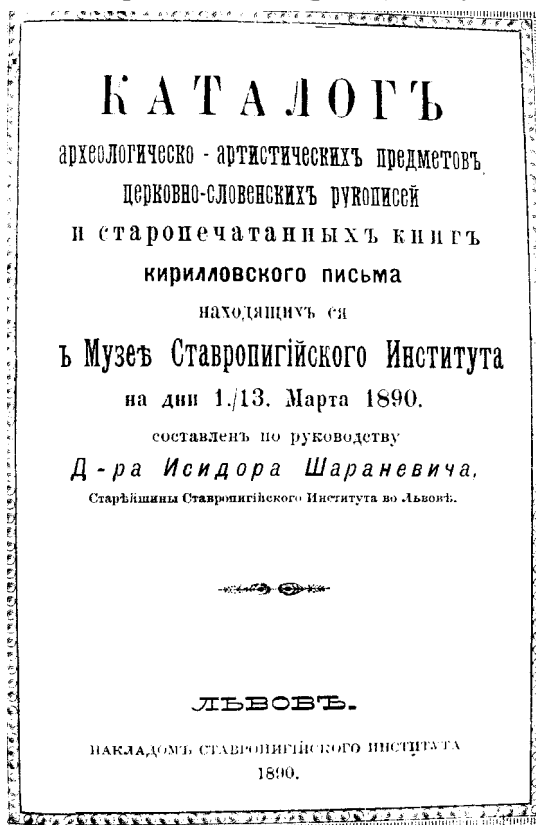

Рис. 7. Титульна сторінка каталогу Музею Ставропігії укладеного І. Шараневичем

Fig. 7. Title page of catalogue of Stavropigia museum, organized by I. Sharanevych

Східної Галичини [ЦДІАУЛ ф. 408, оп. 1, спр. 1190, арк. 1–8]. Варто відзначити, що на цій посаді І. Шараневич був першим українцем і в якості консерватора проводив розкопки у Чехах і Висоцьку [Пастернак, 1962, с. 10]. Діяльність І. Шараневича у напрямку охорони та консервації пам’яток прислужилася розвитку університетської археології, а саме формуванню археологічних колекцій університету. Займаючи відповідні посади у Комісії з охорони та

Виставка відіграла важливу роль для подальшого розвитку археології оскільки вона переросла в експозицію музею Ставропігії, який почав формуватися задовго до цього. Завдяки виставці вдалося зібрати чимало нових експонатів з різних куточків Східної Галичини. У 1892 р. І. Шараневич у листі до О. Барвінського писав, що створення музею було сенсом усього його життя. Шараневича справедливо називають фундатором галицько-українського музейництва. Він розробив засади класифікації та збереження археологічних знахідок і раритетів, які застосував у музеї Ставропігійського інституту і вберіг таким чином його цінні збірки від нищення [Чорновол, 2004, с. 7]. Показовим є те, що в музеї існував окремий археологічно-артистичний відділ. Основу експозиції музею становили матеріали з розкопок літописних Галича та Звенигорода. На особливу увагу заслуговує Молотівський скарб. У 1890 р. видано окремий каталог музею (рис. 7).

Важливим моментом у розвитку археології у Львові стає призначення у 1897 р. Ісидора Шараневича Державним консерватором історичних пам’яток

збереження історичних та мистецьких пам'яток, він мав змогу скеровувати значну частину матеріалів, отриманих під час розкопок, до археологічної збірки університету.

Щодо діяльності І. Шараневича, то відзначимо, що велику увагу він приділяв охороні археологічних пам'яток і принагідно намагався прислужитися розвитку археології у Східній Галичині. З цього приводу М. Грушевський у статті-некролозі, присвяченій І. Шараневичу, писав, що *“бувши одним із консерваторів пам'яток старовини в Східній Галичині, залишив вдячну пам'ять по собі численними розвідками та розкопками”* [Грушевський, 1902, с. 14].

Друковані праці

Ісидор Шараневич є автором 125 праць, з яких “язичієм” і українською мовою опубліковано 80, польською – 40 та німецькою – 5. Цікаво прослідкувати місце публікацій на археологічну тематику у бібліографії вченого. Вже в перших роботах, присвячених Львову та Галичу, які побачили світ у 1860–1861 роках, автор опирався на археологічні джерела. Загалом археологічні дослідження І. Шараневич публікував як окремими роботами, так і на сторінках львівських періодичних видань. Серед них центральне місце займали “Временник Ставропигійського Інститута”, “Przegląd Archeologiczny”, “TeKa konserwatorska”. Чимало заміток про результати розкопок публікувалося на шпальтах львівської преси, зокрема у газетах “Зоря”, “Діло”, “Душпастирь”, “Слово”, що знайомило громадськість Львова з найновішими відкриттями у галузі археології.

Найкраще ілюструє місце археології у історичних дослідженнях І. Шараневича сам список публікацій з цієї проблематики:

<i>рік</i>	<i>назва праці</i>	<i>видання</i>
1860	Стародавній Галич. – Львов. – 44 с.	“Зоря Галицька” (окремий відбиток)
1870	Згадка про “Плѣснеско” – Кн.2. – С. 45–57.	“Зоря”
	O źródłach służących do głębszego poznania dziejów kraju ojczystego. Rzecz czytana na posiedzeniu oddziału Lwowskiego Towarzystwa Pedagogicznego dnia 15.IV. – Lwów. – S. 1–16.	окремий відбиток
1880	На которомъ мѣстци стоявъ Галичь. – Львовъ. – Ч. 10–13.	“Зоря”
1883	С Галича. – 1883. – № 80.	“Діло”
	Про розкопи в Галичи. – № 89 (співав. Л. Лаврецький)	“Діло”
	Дальші розкопи руїн Галича. – № 103, 107.	“Діло”
	Plan robot podjętę sie mający w celu odszukania i bliższego zbadania starodawnych budowli lub innych historycznych pomników w Załukwi, w Haliczu i na Kryłosie. – Lwów. – Z. II. – S. 36–38 (співав. W. Zachariewicz)	“Przegląd Archeologiczny”
	Дальший ход розкопок в Галичи. – № 115 (співав. Л. Лаврецький)	“Діло”
	O rezultatach poszukiwań archeologicznych w okolicy Halicza w r. 1883. – Lwów. – Z. III. – S. 3–9.	“Przegląd Archeologiczny”
	Trzy opisy historyczne starożytności Halicza w r. 1860, 1880, 1882, skreslone przez dra Iz. Szaraniewicza – Lwów. – 22 s.	окрема праця
1884	Дальший ход розкопокъ въ Галичи. – № 115 (співав. Л. Лаврецький)	“Діло”
1886	Указания в писаных источниках, а особенно в документах и актах до археологических исследований. – Львов. – 35 с.	окрема праця
	Пам'ятники галицько-руської старини въ изображеніяхъ. – Львов. – Ч. I. – 14 с.	окрема праця
	O rezultatach poszukiwań archeologicznych w okolicy Halicza w roku 1884 i 1885. – Lwów. – 90 s.	окрема праця
1887	Известія о результатахъ изслѣдовательныхъ раскопокъ в рѣбежахъ древне-княжескаго города Галича, предпріятыхъ в гг. 1886–1887. – Львов. – С. 71–86	“Литературный сборник Галицько-Русской Матицы”

1888	Воззвание Львовского Ставропигийского Института, приглашающее к участию в библиографическо-археологической Выставке. – Львов, дня 15 (27 мая). – Ч. 10. – Р. II. – С.313–317.	“Душпастьрѣ. Газета церковна”
	Известия о результате исследовательских розкопок в рубежах древнекняжого Галича предпринятых в г.г. 1886–1887. – Львів. – 8 с.	<i>окремий відбиток</i>
	Каталог археологічно-бібліографічної виставки Ставропигийського і-ту у Львові. – Львів. – 95 с.	<i>окрема праця</i>
	Русская библиографическо-археологическая выставка. – Львовъ. №52	“Червоная Русь”
	O rezultatach poszukiwań archeologicznych w okolicy Halicza w r. 1884–5. – Lwów. – Z. IV. – S. 3–90.	“Przegląd Archeologiczny”
1889	Отчетъ из археологическо-библиографической выставке в Ставропигийском Институте, открытой 28 сентября (10 октября) 1888р. закрытой 16 (28) февраля 1889 г., и опись фотографий снятых предметов той же выставки. – Львов. – 99 с.	<i>окрема праця</i>
	Отчетъ из археологическо-библиографической выставке в Ставропигийском Институте. – Львовъ. – С. 191–202	“Временник Ставропигийскаго Института”
	Katalog archeologiczno-bibliograficznej wystawy instytutu Stauropigiańskiego. – Lwów. – 89 s	<i>окрема праця</i>
1890	Каталог археологическо-артистических предметов, церковно-славянских рукописей и старопечатных книг кирилловского письма, находящихся в музее Ставропигийского института на дне 1/13 марта 1890 г. – Львов. – 40 с.	<i>окрема праця</i>
1892	Muzeum Instytutu Stauropigijskiego we Lwowie. – Lwów. – R.I. – S. 55–60	“Teka konserwatorska”
1900	Cmentarzyska przedhistoryczne w Czechach i Wysocku w powiecie brodzkim, odkryte w 1895, 1896 i 1897. – Lwów. – R. II. – S. 1–30.	“Teka konserwatorska”
	Miecze bronzowe z epoki przedhistorycznej. – Lwów. – R.II. – S. 101–102	“Teka konserwatorska”

Підводячи підсумки, варто відзначити, що з початку XIX ст. відбувається процес формування української археології. На першому етапі він проходив доволі мляво, не відзначався фаховими роботами. Біля джерел західноукраїнської археології в цей час стояли люди яких об'єднувало одне – захоплення минулим власного народу, бажання якомога ретельніше дослідити його історичне коріння. Ці настрої підсилювали і загальноєвропейські тенденції, які, безсумнівно, проникали у Галичину. Другий етап – власне формування археології як науки, пов'язаний з діяльністю Ісидора Шараневича. Його заслуги перед українською археологією досліджуваного періоду важко переоцінити. Незважаючи на певні помилки і неточності, І. Шараневичу належить величезна заслуга у дослідженні літописних міст (Галич, Звенигород), популяризації відкритих пам'яток, формуванні інтересу до археології серед студентства та залучення останніх до польової діяльності (як приклад служать дослідження у Чехах та Висоцьку). Наукова значимість проведених робіт підсилюється його співпрацею з іншими науковими осередками, а перелік організацій до яких був причетний І. Шараневич, дає змогу твердити, що він стояв на європейському рівні тогочасної археології.

У рік 180-річчя від дня народження цього “піонера української археології”, найвищою оцінкою діяльності є те, що його праці з археології не втратили свого значення і до сьогодні до них звертаються сучасні дослідники. Ім'я І. Шараневича належить до числа видатних постатей української археології.

ЛІТЕРАТУРА

Аристовъ Ф.

- 1929 Исидоръ Ивановичъ Шараневичъ (съ портретомъ) // Временникъ Ставропигийскаго Института съ мѣсяцесловомъ на 1930 г. – Львовъ. – Ч. 2. – С. 2–6.

Археологічні знахідки в селі Чехах повіта Бродського

1895 // Діло. – № 181.

Бандрівський М.

1998 Археологічна діяльність Ізидора Шараневича (1829–1901) // Постаті української археології. МДАПВ. – Львів. – Вип. 7. – С. 95–97.

2004 Коментар (до статті М. Грушевського “Похоронне поле в Чехах (археологічна розвідка)”) // Михайло Грушевський. Серія історичні студії та розвідки. – Львів. – Т. 6. – С. 609–610.

Білас Н.

2002 І. І. Шараневич та його внесок у розвиток археологічної науки // Археологія. – № 3. – С. 152–156.

Билинкевич І.

1929 Незабвенной памяти д-ра Исидора Ив. Шараневича / *Ваврикъ В.Р.* Основныя черты литературной дѣятельности Исидора Ивановича Шараневича // Временникъ Ставропігійскаго Института съ мѣсяцесловомъ на 1930 г. – Львовъ. – Ч. 2. – С. 115–118.

Борчук С.М.

1998 Археологічні дослідження професора І.Шараневича // Придніпровський науковий вісник. – № 153. – С. 26–34.

В.Ш.

1902 Исидоръ Шараневичъ // Временникъ Ставропігійскаго Института на 1903 г. – Львовъ. – С. 188–190.

Ваврикъ В.Р.

1929 Основныя черты литературной дѣятельности Исидора Ивановича Шараневича // Временникъ Ставропігійскаго Института съ мѣсяцесловомъ на 1930 г. – Львовъ. – Ч. 2. – С. 33–121.

Вагилевич І.

1928 Лист до П. Шафарика // Korespondence Pavla Jozefa Šafarika. – Praha. – С. 945.

Відкриття виставки археологічної

1885 // Діло. – № 95. – 10 вересня.

Гелей С.

2001 Наукова та громадська діяльність Ісидора Шараневича // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів. – Вип. 9. – С. 320–331.

Грушевський М.

1899 Похоронне поле в с. Чехах. Археологічна розвідка // Записки НТШ. – Львів. – Т. 31–32. – С. 1–22+ 31 іл.

1902 Исидор Шараневич – заслужений історик // Записки НТШ. – Львів. – Т. XLV. – С. 12–14.

ДАЛО

Ф. 26. – Оп. 5. – Спр. 2091 (Особова справа професора Шараневича Ісидора). – 59 арк.

Ф. 1185. – Оп. 1. – Спр. 520 (Перелік медалей, монет та старовинних речей за 1835 р., які передав на збереження А. Грабовський)

Дем'ян Г.

1993 Іван Вагилевич – історик і народознавець. – Київ. – 145 с.

І.І.

1885 Три дня на древнихъ розвалинахъ // Слово. – Львовъ. – Ч. 82. – С. 1.

Зашкільняк Л.

2007 Формування новочасної української історіографії в Галичині у XIX столітті // Wielokulturowe środowisko historyczne Lwowa w XIX i XX w. / Pod red. J. Maternickiego, L. Zaskilniaka. – Rzeszów. – Т. V. – С. 42–53.

Лаврецькій Л.

1882 Розкопи старинного Галича // Зоря. – Львів. – № 19. – С. 304.

Лех Я.

2006 З історії польсько-українських зв'язків в археології (кінець XVIII ст.–1939 р.) // АДЛУ. – Львів. – Вип. 9. – С. 17–53.

ЛНБ НАН України

Ф. 170 (І. Шараневич). – Спр. 7/п. 1.

Ф. 170 – Спр. 18/п. 1.

Наулко В., Руденко Н., Франко О.

2001 Листування Федора Вовка з Володимиром Гнатюком. – Львів.

Пастернак Я.

1929 Изидор Шараневич як археолог // Діло. – № 36.

Пастернак Я.

1962 Ті, що розкрили підземний архів України (Пам'яті видатних археологів України) // Терем. – Детройт. – Р. I. – Ч. I. – С. 7–12.

Русалка Дністрова.

1989 Документи і матеріали / Упорядник Ф. І. Стеблій. – Київ.

Ситник О.

2005 Постаті археології Львівського університету у фокусі столітньої історії // АДЛУ. – Львів. – Вип. 8. – С. 11–45.

Сподарикъ Я.

1929 О раскопкахъ въ с. Чехи и Высоцко / *Ваврикъ В.Р.* Основныя черты литературной дѣятельности Исидора Ивановича Шараневича // Временникъ Ставропігійскаго Института съ мѣсяцесловомъ на 1930 г. – Львовъ. – Ч. 2. – С. 118–120.

ЦДІАУ у Львові

Ф. 129 (Ставропігійський інститут). – Оп. 2. – Спр. 745 (Протоколи засідань організаційного комітету археологічно-бібліографічної виставки з питань придбання старовинних книг, ікон та антикварних предметів від приватних осіб та установ). – Арк. 4.

Ф. 146 (Галицьке Намісництво). – Оп. 51а. – Спр. 1030 (лист І. Шараневича).

Ф. 408 (Греко-католицький митрополичий ординаріат). – Оп. 1. – Спр. 1190. – Арк. 1–8.

Чорновол І.

2003 Исидор Шараневич – призабутий фундатор історії України у Львівському університеті // Львівська Газета. – 19 березня. – № 49 (373). – С. 7.

Шараневич И.

1886 Указания в писаных источниках, а особенно в документах и актах до археологических исследований. – Львов.

1886а Памятники галицко-русской старины въ изображеніяхъ. – Львов. – Ч. I. – 14 с.

1888 Известия о результате исследовательскихъ розкопокъ в рубежахъ древне-княжого Галича предпринятыхъ в г.г. 1886-1887. – Львів., – 8 с.

1888а Воззвание Львовскаго Ставропігійскаго Института, приглашающее къ участию въ бібліограффическо-археологической Выставкѣ // Душпастьрь. Газета церковна. – Львовъ. – 15 (27 мая). – Ч. 10. – Р. II. – С. 313–317.

Шараневич И., Лаврецький Л.

1883 Про розкопи в Галичи // Діло. – № 89

1883а Дальший ход розкопокъ в Галичи // Діло. – № 115.

Finkel L., Starzyfski S.

1894 Historia Uniwersytetu Lwowskiego. – Lwów. – Р. 2. – 443 s.

Janusz B.

1918 Zabytki przedhistoryczne Galicyi Wschodniej. – Lwów. – 310 s.

Kronika

1899 Kronika Uniwersytetu Lwowskiego. Lwów – Т. 1. (1894/5–1897/8). – 265 s.

Ławrecki R.

2007 Isydor Szaranewicz (1829–1901) // *Złota Księga historiografii Lwowskiej XIX i XX wieku.* – Rzeszów. – S. 131–138.

Ossowski G.

1885 Zjazd archeologiczny we Lwowie // Biblioteka Warszawska. – Т. IV. – S. 419–428.

Pawłowicz B.

- 1888 Wystawa archeologiczno-bibliograficzna Instytutu Staupigijskiego // Przewodnik naukowy i literacki. – Lwów. – S. 1–8.

Sklenář K.

- 1983 Archeology in Central Europe: the First 500 Years. – New York. – 182 s.

Szaraniewicz I.

- 1869 Rys wewnętrznych stosunków Galicyi wschodniej w drugiej połowie XV w. – Lwów.
1870 O źródłach służących do głębszego poznania dziejów kraju ojczystego. Rzecz czytana na posiedzeniu oddziału Lwowskiego Towarzystwa Pedagogicznego dnia 15.IV. 1870. – Lwów. – S. 1–16.
1883 O rezultatach poszukiwań archeologicznych w okolicy Halicza w r. 1883 // Przegląd Archeologiczny. – Lwów. – Z. III. – S. 3–9.
1888 O rezultatach poszukiwań archeologicznych w okolicy Halicza w r. 1884–5 // Przegląd Archeologiczny. – Lwów. – Z. IV. – S. 3–90.
1900 Cmentarzyska przedhistoryczne w Czechach i Wysocku w powiecie brodzkim, odkryte w 1895, 1896 i 1897 // Teki konserwatorskie. – Lwów. – R. II. – S. 1–30.

Wagilewicz J.

- 1843 Berda w Uruczu // Biblioteka naukowego zakładu Ossolinskich. – Lwów. – T. 6. – S. 151–168.

Zachariewicz J.

- 1882 Wykopaliska w Załukwi nad Dniestrem. Opis do jesieni 1882 r. odkrytych fundamentów i wykopalisk // Dzwignia. – Lwów. – Z. 9, 10. – S. 139–140; 152–153.

Zachariewicz W., Szaraniewicz I.

- 1883 Plan robot podjętę się mający w celu odszukania i bliższego zbadania starodawnych budowli lub innych historycznych pomników w Załukwi, w Haliczu i na Kryłosie // Przegląd Archeologiczny. – Lwów. – Z. II. – S. 36–38.

Ziemięcki T.N.

- 1884 Sprawozdanie z wycieczki archeologicznej w r. 1883 dokonanej // ZWAK. – Kraków. – T. VIII. – S. 88.
1886 Sprawozdanie z wycieczki archeologicznej w r. 1885 dokonanej // ZWAK. – Kraków. – T. X. – S. 15–16.

Natalia BULYK

FORMATION OF UKRAINIAN ARCHAEOLOGY IN HALYCHYNA IN XIX CENTURY: ISIDOR SHARANEVYCH (1829–1901)

Process of formation of Ukrainian archaeology in Halychyna in XIX century is analyzed at the article. Preconditions of rise and transition to professional researches are explored. Two stages of process of development of archaeological science are distinguished. First of them includes 1818–1870 – period of Romanticism in Halych archaeology. During the second period Isidor Sharanevych played main part in establish of Ukrainian archaeology. Field researches carried out by this scientist are presented. Main attention is paid to his excavations in Chekhy and Vysots'ko, his work on the Chair of Austrian history of L'viv University, participation in organization of archaeological departments in museums of Stavropigia and the University. Cultural and monument-preservation activity of Isidor Sharanevych is emphasized. Place of scholar's works dedicated to archaeological issues among his scientific heritage is cleared up.